



‘Kulturkampf’ in Duitsland: jonge journaliste pakt links-groene mediamacht aan

Posted on 23 september 2025 by Derk Jan Eppink

Bij de Duitse publieke televisiezender ARD borrelde recent een fris idee op. Presentatrice Julia Ruhs (31) van de Bayerischer Rundfunk (BR), gevestigd in München, zou een praatprogramma leiden bij de Norddeutscher Rundfunk (NDR), gevestigd in Hamburg. Een gewaagd experiment, want Noord-Duitsland en Beieren zijn gescheiden werelden.

Ruhs maakte een vliegende start met haar programma *Klar*. Eerste thema: immigratie. Na drie proefuitzendingen ging de stekker eruit. Maar liefst 250 medewerkers van de NDR publiceerden een open brief en namen de aanpak van de zichzelf conservatief noemende Ruhs onder vuur. De critici, verenigd in het *Gründonnerstag*-tribunaal, opereerden onder de deknaam *Unklar*.

‘Halve rechtsradicaal’

De NDR is een bolwerk van groenen en sociaaldemocraten. De Beierse collega is voor de Noord-Duitsers eigenlijk een ‘halve rechtsradicaal’. De houding van de NDR-medewerkers was, aldus Ruhs, ‘vrijheid van meningsuiting is prima, maar wij bepalen wanneer er een einde aan komt’.

En die kwam. Ruhs werd vriendelijk verzocht terug te keren naar München waar minister-president Markus Söder van de conservatieve CSU haar prees in alle toonaarden. Onlangs publiceerde Ruhs haar boek *Links-grüne Meinungsmacht: Die Spaltung unseres Landes*. De praktijk kent ze nu ook.

Net als in Nederland slaan in journalistiek Duitsland de stoppen door zodra het woord immigratie valt. De Nederlandse Publieke Omroep (NPO) verschilt politiek niet veel van de NDR, die deel uitmaakt van de ARD, de koepelorganisatie van de deelstaatomroepen. De ARD is dus regionaal van opzet zodat de deelstaten er greep op hebben. De NDR dekt de deelstaten in Noord-Duitsland; de WDR Noordrijn-Westfalen, enzovoort. De politici in Bonn vonden dat, bij nader inzien, té regionaal en richtten in 1963 het Zweites Deutsches Fernsehen (ZDF) op. De politici in Bonn wilden een eigen Bühne op een nationale zender. In de regel waren de meeste regionale zenders wat linkser en het ZDF (bijnaam ‘Adenauer Fernsehen’) wat rechtser.

De uitzendingen van Ruhs scoorden volgens peilingen uitstekend bij de kijkers maar de redacteurs van de NDR gruwden: ze zagen enkel ‘rechtspopulisme’. De Beierse kwam in Hamburg tot de conclusie dat ‘vrijheid van meningsuiting alleen beperkt mogelijk is’. Het verzet begint al, merkte ze, zodra voorstellen van de CDU ter sprake komen. ‘De houding is: we moeten die meningen laten horen, maar alleen *eingesortnet, kommentiert, relativiert*’, zegt Ruhs in het cultuurblad *Cicero*. ‘Aan het einde moet de kijker weer “in de juiste richting” denken’.

Het is een analyse die zo op ‘Hilversum’ van toepassing kan zijn. De ARD heeft tenminste nog wat verscheidenheid omdat de wereld er in Beieren anders uitziet dan in Hamburg. Ruhs vertrok met slaande deuren: ‘*Die NDR-Bosse hatten keine “cojones” um das durchzustehen*’.

Kulturkampf

De doorsnee Duitse kijker van meer behoudende snit had ooit een alternatief voor de 'linkse' ARD: het ZDF. Maar ook daar woedde een *Kulturkampf*. ZDF maakte een scherpe draai van rechts naar links, op basis van twee factoren: Donald Trump en Alternative für Deutschland (AfD).

De moeizame verhouding van president Trump met het land van zijn voorvaderen is wederzijds. Na zijn verkiezing tot Amerikaans president in 2016 opende de Duitse journalistiek direct een frontlijn. Weekblad *Der Spiegel* stuurde zijn sterverslaggever Claas Relotius naar Amerika om in Minnesota, Arizona en New Mexico het lijden van de Amerikanen onder Trump te schetsen. *Der Spiegel* publiceerde de artikelen als een aanklacht. Relotius had immers in de loop der jaren negentien journalistieke prijzen gewonnen, zoals de CNN-prijs 'Journalist van het Jaar 2014'. Maar een collega-journalist merkte dat hij verhalen verzoon. Er kwam een onderzoek, Relotius vertrok en de prijzen werden hem afgenomen. *Der Spiegel* stond in zijn hemd.

Het degelijke ZDF veranderde van koers. Marietta Slomka, presentatrice van de ZDF-nieuwsuitzending *Heute*, gaf gewoon haar persoonlijke mening en vergeleek Trump met 'een zich misdragende oom'. ZDF spiegelde zich nogal aan Amerikaanse zenders zoals CNN en MSNBC. Nieuws, feiten en meningen begonnen ook bij het ZDF door elkaar te lopen, voorzien van een anti-Amerikaans sausje.

Trump uitte ook kritiek, zoals op het Duitse immigratie- en energiebeleid. De wederzijdse terechthoudingen bleven doorgaan. Na de herverkiezing van Trump evenaart het journalistieke activisme van het ZDF dat van Amerikaanse zenders. Met gevolgen. Na de moord op Charlie Kirk zei de correspondent van het ZDF in de VS, Elmar Thevesen, dat Kirk het 'stenigen van homoseksuelen' bepleitte waarop een tirade tegen Trump volgde. Die opmerking was onwaar. Gevolg was dat de VS het journalistieke visum van Thevesen introk, en de correspondent naar huis kon. De geprikkeldheid is aan beide kanten erg groot.

Dunja Hayali, presentatrice van het ZDF-journaal, struikelde over hetzelfde euvel. Zij keurde de moord op Charlie Kirk af maar typeerde het slachtoffer vervolgens als 'afschuwelijk racistisch, seksistisch en mensvijandig'. Dat klopte al evenmin en Hayali kwam onder vuur te liggen. De baas van het ZDF, Norbert Himmler, besloot Hayali een tijdje van de buis te halen.

Dit bedrijfsongeval is het gevolg van de 'politisering' van de journalistiek. Bij ZDF presenteert een journalist het nieuws en vult daarnaast het vakje 'commentaar'. In de klassieke opzet waren Duitse presentatoren strikte nieuwslezers. Geen enkel commentaar, zelfs geen mimiek. Zodra presentatoren beide doen, worden ze journalist én politicus tegelijk. Ze uitten meningen over heikele onderwerpen als Trump, Gaza en AfD. Dat kan niet goed gaan. Er gaan steeds meer stemmen om de subsidies voor deze overheidszenders, de *Öffentlich-Rechtlichen*, te stoppen. De burger betaalt ervoor. De dominee van de ARD, Annette Behnken, maakte het zaterdagavond helemaal bont. In haar *'Wort zum Sonntag'* noemde ze Kirk een 'rechts-radical racist'. Ze vergeleek critici van de officiële berichtgeving met 'duivels'. De titel van haar televisiepreek luidde: 'Vergiftiging van de zielen'. Behnken leek wel de haatprediker van de Duitse publieke omroep.

Parteiverbot

De tweede reden voor de verkrampde houding in Duitse links-journalistieke gelederen is de opkomst van het AfD, in de peilingen soms de grootste partij van het land. De oplossing in progressieve kring luidt *Parteiverbot*. Nogal een verschil met Nederland, want ondanks de politieke afkeer pleit links niet voor het verbieden van de PVV, die in 2024 zelfs regeringspartij werd. In Duitsland ligt daar de grens. De Groenen en een groot deel van de regerende sociaaldemocratische SPD wil de AfD het liefst verbieden. Voorlopig is er een *Brandmauer*, een cordon sanitaire tegen de AfD, die als melaats wordt behandeld.

Er zijn in Duitsland ook veel commerciële zenders die – net als in Nederland – minder moraliseren dan de zenders met overheidsgeld. Commerciële zenders hebben een ander blikveld: de kijker is (potentieel) ook klant van de adverteerder en die wil geen televisie die beledigt of provoceert. Dat is ook de situatie in de VS, waar amper een publieke omroep bestaat. De Amerikaanse televisiekomek Jimmy Kimmel struikelde omdat zijn kijkcijfers al tien jaar dalen; voor de adverteerders betekent dat steeds minder klanten. Een ongelukkige opmerking, dan wel mislukte grap over Charlie Kirk, werd hem onlangs fataal.

Duitsland heeft als tegenwicht nog altijd het mediabedrijf van de Springer-familie, met kranten als *Die Welt/Welt am Sonntag*, *Bild/Bild am Sonntag* en de 24-uurs-nieuws-televisiezender WELT. Een zuil op zich. Bovendien is er een *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ) en een uitstekende Duitse versie van de *Neue Zürcher Zeitung* (NZZ). In tegenstelling tot Nederland, met zijn NPO en met dagbladen die

bijna allemaal in handen zijn van onze zuiderburen, hebben de Duitsers een *Vielfalt* aan keuzemogelijkheden.

Verschoven horizon

Het zou me niet verbazen als Julia Ruhs na haar schrikwekkende, hoewel leerzame, expeditie in Noord-Duitsland uitgekeken raakt op het gezapige wereldje van München ('*Bayern ist besser*') en ze opduikt in Berlijn, bij het Springerconcern. 'In ons land,' zei ze onlangs, 'is de horizon van meningen verschoven: wat normaal is, wordt nu als een probleem gezien'.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. [**Doet u mee?**](#) Hartelijk dank!